

اشاره.

ایجاد فضای مساعد برای رشد صادرات غیرنفتی و بازگشت ارز حاصل از صدور این کالاها به کشور برای تأمین نیازهای ارزی واردات کالاهای ضروری، از اهداف برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران اقتصاد کشور است.

در چند سال اخیر، ضوابط، مقررات، آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های متعددی از سوی ارگان‌ها و نهادهای ذی‌ربط در تجارت خارجی و نقل و انتقالات پولی و ارزی تنظیم و اعمال شده که همواره هدف توسعه صادرات غیرنفتی را مدنظر داشته است، اما در عمل این سیاست‌ها و برنامه‌ها گاه اثرات مثبت و گاه منفی به‌بار آورده است.

نقطه مقابل سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اقتصادی، دست‌اندرکاران تجارت هستند که با این ضوابط و مقررات باید فعالیت خود را هماهنگ کنند و بالطبع در رویارویی با تکنها و گشایش‌ها، نقطه‌نظرات عملی خود را برای تسهیل امر صادرات غیرنفتی ارائه می‌دهند. این نظرات بارها سبب شده که تغییرات اساسی در سیاست‌ها و روش‌های قانونی اعمال شود و تأثیر مثبت خود را بر رشد صادرات غیرنفتی بگذارد. به همین جهت نظرات دست‌اندرکاران تجارت خارجی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با آقای علی کوهپایه‌ای‌ها صادرکننده سابقه میوه و تره‌بار، مشکلات و موانع اجرایی در ارتباط با سیاست‌گذاری‌های صادرات را جویا شد.

وی که در رشته مهندسی پتروشیمی از یکی از دانشگاه‌های آمریکا مدرک کارشناسی ارشد اخذ کرده، یازده سال است که به صادرات میوه و تره‌بار به ویژه انار به بازار اروپا و دیگر نقاط جهان روی آورده است.

ماحصل گفت‌وگوی خبرنگار ما با آقای کوهپایه‌ای‌ها چنین است:

نقش دولت در برای ارزی حاصل از صدور میوه برای واردات تجهیزات این بخش ضروری است

صادرات سالم، صادراتی است که حداقل کالا با حداکثر ارزش‌آوری صادر شود. در صدور کالا «ارزش افزوده» اهمیت دارد، لذا نباید کالاها به صورت خام از کشور خارج شود. دادن ارزش افزوده به کالاهای صادراتی، زمینه اشتغال در جامعه را فراهم می‌آورد و درآمد ارزی ناشی از صادرات را نیز افزایش می‌دهد. صدور کالا به صورت فله نباید انجام شود، بلکه باید با بسته‌بندی در اندازه‌های کوچک و ارزش افزوده بیشتر همراه باشد.

■ **برقراری پیمان ارزی برای صدور کالاهای غیرنفتی در**

■ **نقش دولت در نظارت بر واردات و صادرات تا چه حد**

می‌باشد؟

دولت علاقه‌مند به نظارت (کنترل) بر صادرات و واردات است و این نظارت به‌ویژه بر روی واردات ضروری می‌باشد. اما نظارت دولت بر امر صادرات باید صحیح‌تر صورت بگیرد و مسئولان ارگان‌های اقتصادی به‌ویژه در بخش کشاورزی به ارائه آمار و ارقام اهمیت زیادی می‌دهند. این آمارها برای عموم مردم مطلوبیت و جذابیت ندارد، اما برای کسانی که به ورود و صدور کالای کشاورزی می‌پردازند، گمراه‌کننده است.

○ **ضرورت پیمان سپاری، حجم صادرات غیرنفتی را کم یا زیاد نکرده، اما مشکلات صادرکنندگان را افزایش داده است. تشریفات اداری برای صادرکنندگانی که پیمان ارزی آنها رقم ناچیزی است، مشکل است.**

البته نظارت دولت بر نقل و انتقال ارز از محاسن این مقررات می‌باشد. دولت با اعلام کالاهای موردنیاز برای واردات می‌تواند کمبود برخی کالاها را تا حدودی از بین ببرد و بازار را متعادل سازد. از سوی دیگر دست صادرکنندگان برای ورود مواد اولیه و تجهیزات موردنیاز باز شده است.

به‌طور اصولی دولت باید صادرکنندگان را برای واردات مواد اولیه موردنیازشان یاری دهد. برای مثال یک صادرکننده میوه باید به‌راحتی بتواند بذر میوه وارد کند، آن را در اختیار کشت‌کار بگذارد و میوه آن را ارزان‌تر خریداری و صادر نماید. متأسفانه امروزه در برابر صدور میوه و ارز حاصل از آن میلگرد وارد می‌شود که این دو کالا هیچ تناسبی با هم ندارند.

■ **آیا تثبیت نرخ ارز صادراتی در دو سال اخیر و سپردن پیمان ارزی برای صادرات کالاهای غیرنفتی، به نفع صادرات بوده است؟**

□ به‌طور کلی تثبیت نرخ ارز به نفع صادرکنندگان بوده است، زیرا ثبات بازار ارز به صادرکننده اجازه می‌دهد که با خیال آسوده به امر صادرات بپردازد و در این زمینه برنامه‌ریزی کند. نوسان‌های نرخ ارز، برنامه‌ریزی صادرکنندگان را مختل می‌کند و آنها را پیوسته با تشویش ناشی از احتمال کاهش نرخ ارز روبه‌رو می‌سازد.

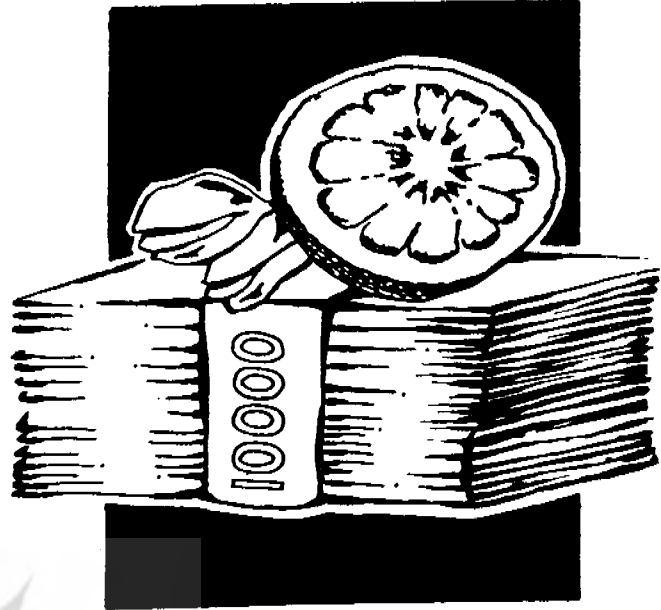
○ **تثبیت نرخ ارز صادراتی در دو سال گذشته به نفع صادرکننده بوده، زیرا با خیال آسوده به برنامه‌ریزی پرداخته و از کاهش احتمالی نرخ ارز تشویش نداشته است.**

■ **آیا صادرکنندگان کالا در انتقال ارز حاصل از صادرات به واردکنندگان مشکل دارند؟ این مشکل چه می‌باشد و راه‌حل پیشنهادی شما برای حل آن چیست؟**

□ از آنجا که پیمان را نمی‌توان به واردکننده واگذار کرد، ارز حاصل از صادرات که با روش قانونی به‌دست آمده است را نیز نمی‌توان واگذار کرد.

سال گذشته، چه اثراتی بر مجموعه صادرات و فعالیت صادرکنندگان در بازارهای خارجی داشته است؟

□ سپردن پیمان ارزی برای صادرات، حجم آن را کم یا زیاد نکرد، بلکه مشکلات صادرکنندگان را افزایش داد.

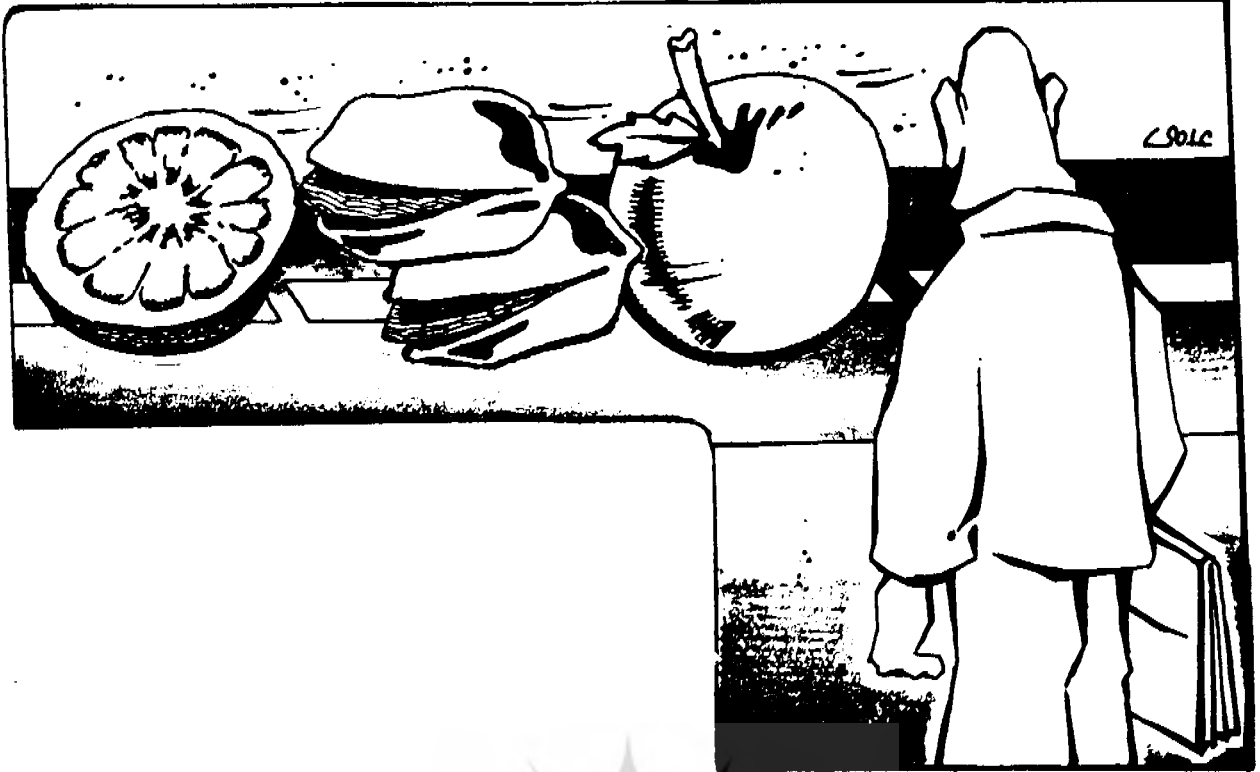

○ **مسئولان بخش کشاورزی آمار و ارقامی آرایه می‌دهند که برای مردم مطلوبیت و جذابیت ندارد و برای دست‌اندرکاران صدور کالاهای کشاورزی گمراه‌کننده است.**

حرکت‌های تشریفاتی اداری (بوروکراتیک) برای واریز پیمان ارزی برای آن گروه از صادرکنندگان که ارزش پیمان آنها کم است، مشکلاتی به‌وجود آورده، ولی برای صادرکنندگان اقلام عمده مانند فرش که ارزش پیمان ارزی آنها زیاد است، با مشکلات موجود، صرفه‌پیکیری‌های اداری را دارد.

■ **به‌نظر می‌رسد که مقررات واردات در مقابل صادرات تا حدودی دست صادرکنندگان را باز کرده است. به‌نظر جنابعالی این مقررات چه مزایا و معایبی برای اقتصاد دارد؟**

□ برای کسانی که واردات خود را در برابر صدور کالاهایشان انجام می‌دهند، باید مقررات دست‌وپاکیر از جمله گشایش اعتبار اسنادی برای واردات کالا حذف شود. صادرکننده باید با استفاده از ارز حاصل از صادرات خود، به‌راحتی کالا وارد کند، در حالی که طی مراحل مختلف بانکی دست‌وپاکیر و دشوار است.

مقررات جدیدی تنظیم و اعمال گردد. مقررات کنونی در برخی زمینه‌ها باید تکمیل شود. برای مثال باید از صدور میوه به صورت «فله» جلوگیری شود و در این زمینه مقرراتی وضع گردد به طوری که صدور میوه فله صرفه اقتصادی برای صادرکننده نداشته باشد.

○ **مقررات پیمان‌سپاری و واردات در مقابل صادرات برای اقتصاد کشور مفید بوده است اما ضرورت دارد که در زمینه میزان برخورداری از ارز حاصل از صادرات برای واردات کالاهای مجاز، تجدیدنظر شود.**

■ **صادرکنندگان تا چه حد از مقررات واردات در برابر صادرات رضایت خاطر دارند و آن را پذیرفته‌اند؟**
 □ دولت برای تشویق صادرکنندگان، مقررات واردات در مقابل صادرات را تدوین و اعلام کرد و این موضوع از نظر صادرکنندگان امری مطلوب بود.
 ■ **آیا مقررات واردات در برابر صادرات مشکلاتی را برای صادرکنندگان به وجود نیاورده است؟**
 □ البته مشکلات عدیده‌ای وجود دارد. اول آنکه صادرکنندگان نسبت به امر واردات نگران هستند زیرا تخصص آنها صدور کالا است و در زمینه واردات آگاهی

○ **یکی از وسایل عمده که دولت توانست نرخ ارز را تثبیت کند، الزام به سپردن پیمان ارزی از سوی صادرکنندگان و نظارت جدی بر واردات بود.**

خرید و فروش ارز حاصل از صادرات غیرنفتی در حال حاضر مقدور نیست و نمی‌توان مازاد درآمد ارزی ناشی از صادرات را نیز به واردکننده انتقال داد و به فروش رساند. اما ضرورت دارد که دولت اجازه دهد پیمان و ارز حاصل از صادرات به طور قانونی به واردکننده انتقال یابد.

■ **به نظر شما مزایای سپردن پیمان ارزی و مقررات در مقابل صادرات چیست؟**

۱۱ یکی از دلایل عمده که دولت توانسته است نرخ ارز را تثبیت کند، الزام به سپردن پیمان ارزی از سوی صادرکنندگان و نظارت جدی بر واردات بوده است. دولت با اتخاذ سیاست پیمان‌سپاری و مقررات واردات در مقابل صادرات، تقاضای ارز در بازار را مهار کرد و تقاضای کاذب را از بین برد.

■ **به نظر جنابعالی مقررات پیمان ارزی و واردات در مقابل صادرات چه مقدار در بهبود شرایط اقتصادی اثر کرده است؟**

□ این مقررات برای اقتصاد کشور مفید بوده است. البته ضرورت دارد که میزان برخورداری صادرکنندگان کالا از ارز حاصل از صادراتشان، مورد بازنگری و بازبینی قرار گیرد. لازم است از صادرات بی‌رویه برخی کالاها جلوگیری شود و

■ با این وصف سپردن پیمان ارزی چه زمانی می‌تواند

اثرات ثمربخشی بر اقتصاد کشور بگذارد؟

□ زمانی که دولت در ازای دریافت پیمان ارزی از صادرکنندگان، به شدت با قاچاق مبارزه کند و جلوی آن را بگیرد. قاچاق کالا سبب می‌شود که صادرکنندگان واقعی و حرفه‌ای که سال‌ها تجربه کسب کرده‌اند نیز نتوانند از فعالیت تجاری خود به‌طور واقعی سود کسب کنند.

■ آیا تعیین ارزش پیمان ارزی برای کالاهای مختلف به

نحو مطلوب انجام می‌شود؟

□ به‌طور اصولی نظارت دولت بر صدور کالاها لازم است. دولت با برقراری پیمان ارزی، این نظارت را انجام می‌دهد، اما این نظارت باید به‌طور اساسی مورد بازنگری و بازبینی قرار گیرد.

برای مثال، ارزش پیمان ارزی برای میوه «پایین» است که امری مطلوب می‌باشد و صادرکننده را تشویق به صدور این کالا می‌کند. از آن گذشته میوه کالایی فسادپذیر است و به‌صورت امنی صادر می‌شود و به همین دلیل دولت نرخ پایینی برای پیمان آن در نظر گرفته است.

پیمان ارزی برای هر تن سیب ۱۰۰ دلار، هندوانه ۵۰ دلار، انار ۱۰۰ دلار، خربزه ۲۰۰ دلار و لیموشیرین ۲۲۰ دلار تعیین شده است.

گمرک برای صدور خشکبار با بسته‌بندی زیبا و کوچک پیمان بیشتری دریافت می‌کند، اما دولت باید این موضوع را مدنظر داشته باشد که بسته‌بندی خشکبار به‌صورتی شکل و در اندازه‌های کوچک اولاً ایجاد اشتغال می‌کند و ثانیاً استفاده بیشتر از مواد اولیه داخلی را میسر می‌سازد، لذا باید صادرکنندگان این گونه کالاها تشویق شوند و نرخ پیمان ارزی آنها کمتر باشد. در شرایط کنونی نرخ پیمان روی کالاهای مختلف «اصولی» نیست.

صدور کالا به‌صورت فله نیز ضرر جبران‌ناپذیری به محصولات ایرانی می‌زند. برخی کشورها مانند ترکیه، کالاهای ایرانی را به‌صورت فله خریداری می‌کنند و در عمل بازار ایران را از بین می‌برند. این امر برای میوه و خشکبار به‌وضوح به‌چشم می‌خورد.

■ در حال حاضر صادرکنندگان میوه و تره‌بار از چه میزان

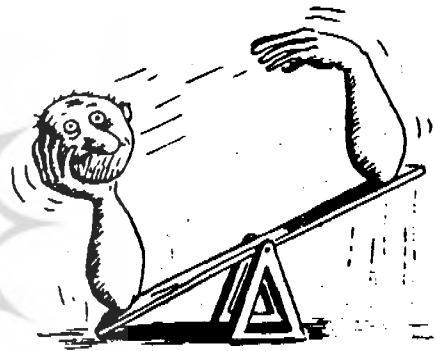
از ارز حاصل از صادرات برای واردات می‌توانند استفاده

کنند؟

□ آنها از ۲۰ درصد ارز حاصل از صادرات خود برای

زیادی ندارند. دوم آنکه در شروع اجرای این مقررات، بخشی از ارز حاصل از صادرات غیرنفتی قابل انتقال به واردکننده بود و او می‌توانست به نام خود جنس وارد کند و این امر مطلوب و قابل قبول بود. اما امروز انتقال ارز به واردکننده ممنوع است.

از سوی دیگر در برخی کالاها فقط ۵۰ درصد ارز حاصل از صادرات به واردات اقلام اعلام شده از سوی وزارت بازرگانی، اختصاص می‌یابد که این رقم قابل توجه نیست. سوم آنکه زمان وارد کردن کالا با این مقررات کافی نیست و مشکلاتی را پدید می‌آورد. چهارم آنکه تسهیلاتی که از سوی دولت ارایه می‌شود، باید با توجه به دشواری صدور کالا و درآمد ناشی از صادرات تعیین شود. برای مثال اگر در مورد فرش ۱۰۰ درصد ارز حاصل از صادرات به واردات کالا اختصاص می‌یابد، در مورد میوه این نسبت باید ۲ برابر باشد (۲ برابر ارز حاصل از صادرات میوه به واردات اختصاص یابد).

○ **اخذ پیمان ارزی از صادرکنندگان زمانی مفید خواهد بود که دولت با قاچاق کالا مبارزه کند، زیرا قاچاق سبب می‌شود که صادرکنندگان حرفه‌ای نیز نتوانند از فعالیت خود سود ببرند.**

این گونه اقدام‌ها باید با انجام مطالعات کارشناسی تحقق پیدا کند. صادرکننده باید این آزادی را داشته باشد که ارز حاصل از صادرات خود را به واردکننده انتقال دهد و از سوی دیگر صادرکننده‌ای که در نظر دارد مواد اولیه کالای صادراتی خود را وارد کند، باید مورد حمایت و تشویق دولت قرار گیرد.

■ **در شرایط کنونی صادرکنندگان ارز حاصل از صادرات**

را به چه قیمتی به واردکننده عرضه می‌کنند؟

□ هر روز نرخ ارز تغییر می‌کند. در حال حاضر هر دلار به قیمت ۴۸۰۰ = ۱۸۰۰ + ۳۰۰۰ ریال به واردکننده فروخته می‌شود.

واردات بهره‌مند هستند لیکن قرار است این رقم به ۵۰ درصد افزایش یابد.

■ با مقررات کنونی صادرکنندگان میوه و تره‌بار ظرف چه مدت باید ارزش حاصل از صادرات خود را به سیستم بانکی انتقال دهند؟ آیا این مدت کافی است؟

□ در حال حاضر صادرکنندگان میوه اجازه دارند ظرف پنج ماه ارزش حاصل از صادرات خود را به بانکها بفروشند و این زمان مطلوب است. اما آنها برای استفاده از مقررات واردات در مقابل صادرات به زمان بیشتری نیاز دارند. در حال حاضر آنها باید ظرف ۲ ماه کالا وارد کنند که این مدت باید به ۶ ماه افزایش یابد تا مطلوب شود. این مدت زمان برای فروش یک سال است که به نظر می‌رسد کافی باشد.

■ الزام سپردن پیمان ارزی برای صادرکنندگان میوه چه پیامدهایی داشته و میزان صدور میوه در سال‌های اخیر چه تغییراتی داشته است؟

□ ضرورت سپردن پیمان ارزی، برای صادرکنندگان میوه اثر منفی نداشته است، اما از سال ۶۸ تاکنون، صادرات میوه افت زیاد داشته است و این کاهش به لحاظ ضرورت پیمان‌سپاری نبوده، بلکه قیمت تمام‌شده افزایش یافته و صدور میوه خیلی صرف ندارد. در حال حاضر رقابت در بازار میوه بسیار دشوار است و شاید روزی به نقطه‌ای برسیم که نتوانیم میوه صادر کنیم.

با این حال مشکلات دست‌وپاگیر، وضع صادرات میوه را نیز مانند دیگر کالاهای غیرنفتی به مخاطره انداخته است.

میزان صادرات میوه توسط اینجانب از ۳۰۰۰ تن در سال ۶۹ به حدود ۲۵۰ تن در سال گذشته کاهش یافته است و این امر از پیمان ناشی نشده، بلکه مسایل مربوط به حمل و نقل و گرانی میوه در این امر دخیل بوده است.

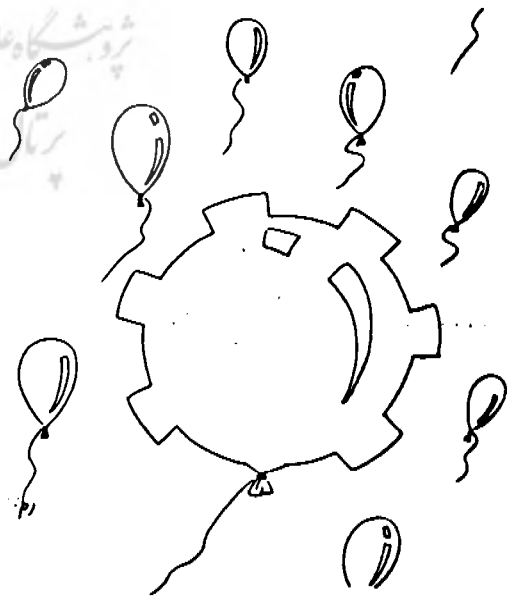
■ صادرکنندگان میوه به چه نحو از ارزش حاصل از صادرات خود استفاده می‌کنند؟

□ با وجود سهم بهره‌گیری از ۳۰ درصد ارزش حاصل از صادرات میوه، صادرکنندگان آن معمولاً از امتیاز واردات در برابر صادرات استفاده نمی‌کنند و این امتیاز آنها به‌هدر می‌رود. آنها نمی‌توانند از این میزان ارزش برای واردات کالا به نحو مطلوب استفاده کنند. در شرایط کنونی تمام مشکلاتی که باید واردکننده کالا متحمل شود، به صادرکننده منتقل می‌شود و این موضوع به خطر (ریسک) آن نمی‌ارزد. در نتیجه اکثر صادرکنندگان میوه از ارزش حاصل از صادرات خود استفاده نمی‌کنند، به‌خصوص آن که رقم آن «ناچیز» و در مقابل خطر (ریسک) زیاد است.

○ صادرکنندگان میوه و تره‌بار فقط از ۳۰ درصد ارزش حاصل از صادرات خود برای واردات می‌توانند استفاده کنند، اما قرار است این رقم به ۵۰ درصد برسد.

■ آیا میزان برخورداری از ارزش حاصل از صادرات برای واردات کالا به‌ویژه برای صادرکنندگان میوه و تره‌بار متناسب با نیازهای ارزی این قشر می‌باشد؟ این گروه به واردات چه کالاهایی نیاز دارند؟

□ رقم ۳۰ درصد بسیار کم است، حتی اگر این رقم به ۱۰۰ درصد نیز برسد کافی نیست. برای میوه که از کالاهای صادراتی پرزحمت است، باید به میزان ۲۰۰ تا ۳۰۰ درصد ارزش حاصل از صادرات با توجه به بازارهای فروش آن در اروپا، کشورهای حاشیه خلیج فارس و آسیای میانه، اجازه واردات کالا داده شود. مواد اولیه بسته‌بندی کالاهای صادراتی از نیازهای اصلی صادرکنندگان میوه و تره‌بار می‌باشد و برای ورود این اقلام باید تسهیلاتی فراهم شود.

■ چرا برخی از اقلام از جمله میوه و تره‌بار به صورت امانی

صادر می‌شود و برای آنها اعتبار اسنادی گشوده نمی‌شود؟

□ برخی کالاها مانند میوه و تره‌بار به مقدار زیاد فسادپذیر می‌باشند و واردکننده حاضر نمی‌شود که برای آنها اعتبار اسنادی باز کند. در گشایش اعتبار اسنادی لازم است نمونه کالا مشابه با جنس صادراتی به واردکننده ارائه شود. در حالی که در مورد میوه ارائه جنس مطابق با نمونه امکان‌پذیر نیست و لذا به صورت امانی صادر می‌شود و واردکننده پس از فروش جنس، پول صادرکننده را می‌پردازد.

■ برای حضور فعال و پرثمر صادرکنندگان کالا (به ویژه میوه و تره‌بار) در بازارهای خارجی حذف چه موانع و ایجاد چه انگیزه‌ها و تشویق‌هایی ضروری است؟

□ دولت حرکت‌های کوچکی را در زمینه صدور میوه و تره‌بار آغاز کرده است و برای مهم‌ترین مشکل آن یعنی حمل و نقل، تسهیلاتی به وجود آورده، لیکن این تسهیلات کافی نیست و متأسفانه کمبود تجهیزات حمل و نقل لطمات جبران‌ناپذیری به صادرات این اقلام زده است. هزینه سنگین حمل و نقل و نبود امکانات کافی در این زمینه، سبب شده که روند صادرات میوه و تره‌بار در سال‌های اخیر نزولی باشد.

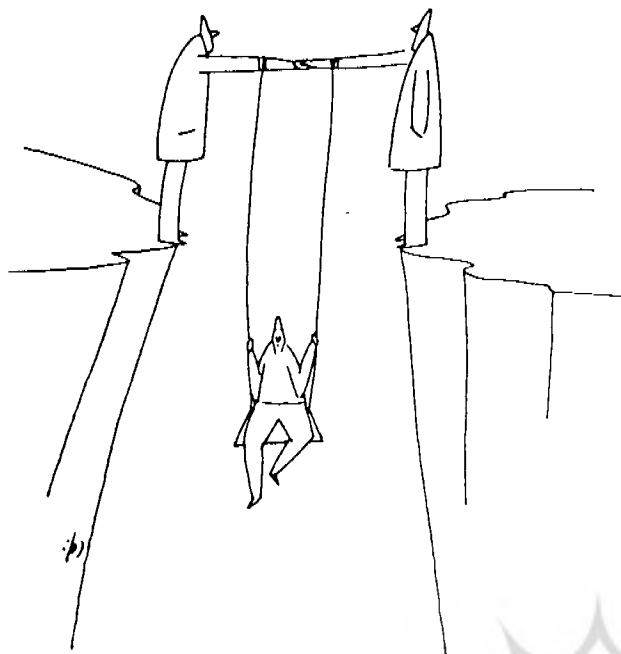
○ اکثر صادرکنندگان میوه از ارز حاصل از صادرات خود برای واردات اقلام مجاز استفاده نمی‌کنند، زیرا رقم آن ناچیز و در مقابل خطر (ریسک) واردات زیاد است.

■ آیا قیمت‌گذاری محصولات عمده از جمله میوه و تره‌بار با توجه به قیمت‌های واقعی در بازارهای خارجی انجام می‌شود؟

□ در چند قلم از کالاها قیمت‌ها قابل رقابت است. به طور کلی در ایران دو نوع میوه قابل صدور وجود دارد. یکی میوه‌هایی که در کشورهای دیگر یافت نمی‌شود مانند انار و خرمالو و دیگر میوه‌های زودرس ایرانی مانند هندوانه و سیر.

■ برای رونق بخشیدن به صادرات میوه و تره‌بار، چه توصیه‌هایی به دولت دارید؟

□ دولت باید قوانین دست‌وپاگیر برای صادرات میوه و تره‌بار را حذف کند، مشکلات صادرکنندگان را حل نماید و به این موضوع که برای صدور هر کالایی چه میزان زحمت کشیده می‌شود، توجه داشته باشد.

میزان تخصیص ارز به صادرکنندگان برای واردات کالا را افزایش دهد، محصولات کشاورزی که ارزشی کمتری دارند باید مورد حمایت واقعی دولت باشند. جلوگیری از صدور میوه به صورت فله برای افزایش قدرت رقابت در بازارهای خارجی ضروری است. تسهیلاتی منظور شود که میوه، تره‌بار و خشکبار به صورت مستقیم از تولید در اختیار صادرکنندگان قرار گیرد.

